

91115

۸۷/۱۱/۵۱۶۵
۸۷/۱۱/۱۶

دانشکده علوم انسانی و اجتماعی
گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری
رساله

برای دریافت درجه دکتری در رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری

عنوان

تحلیل الگوهای فضایی حواشی شهری (مطالعه موردی شهر تبریز)

استادان راهنما

دکتر کریم حسین زاده دلیر

دکتر میرستار صدر موسوی

استاد مشاور

سرکار خانم دکتر عزیزپور

پژوهشگر

فریدون بابائی اقدم

شهریور ۱۳۸۶

۹۸۱۱۵

۱۳۸۷ / ۲ / ۲۸

کتابخانه مرکزی
دانشگاه تبریز

تقدیم به:

روح پاک چہرہ ماندگار جعفر افیاء دکتر شکری

اساتید بزرگوار گروہ

و خانوادہ عزیزم

تقدیر و تشکر

اکنون پس از سپری شدن بیش از سه سال کار سخت بر روی این تحقیق، نوبت آن فرا رسیده است که امتنان قلبی خود را از کلیه افرادی که مرا در انجام و تکمیل این پژوهش یاری نموده اند، بیان نمایم. لذا، از استاد معظم گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه تبریز، جناب آقای دکتر حسین زاده دلیر، کمال تشکر را بدلیل قبول مسئولیت استاد راهنمایی این تحقیق و راهنمایی های بی شائبه ایشان در طی انجام رساله دارم. از جناب آقای دکتر میر ستار صدر موسوی، مدیریت محترم گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری که در کنار جناب آقای دکتر حسین زاده دلیر زحمت راهنمایی رساله را متقبل شدند، نیز کمال امتنان را دارم. همچنین، از استاد مشاور این رساله، سرکار خانم دکتر عزیزپور، بدلیل تقبل زحمت مشاوره رساله و نیز ارائه رهنمودهای علمی در طول مدت انجام آن تقدیر و قدردانی بعمل می آید. از استاد فرزانه گروه، جناب آقای دکتر فیروز جمالی، نهایت تشکر و قدردانی را بعلت عدم دریغ از آموختن هر آنچه که داشت و قبول داوری رساله و از دکتر محمدرضا پورمحمدی بدلیل تبیین روش تحقیق و مشاورتهای صادقانه و سایر اعضای هیات علمی گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری علی الخصوص دوست بسیار عزیزم، جناب آقای دکتر رحیم حیدری که همواره مشوق اینجانب بوده اند، نهایت قدردانی را دارم. همچنین لازم می دانم کمال تشکر را از اساتید گرانقدر، جناب آقای دکتر سیروس شفقی و دکتر اکبر پرهیزکار بدلیل قبول زحمت داوری رساله داشته باشم.

از پدر و مادر و خانواده عزیزم، که همواره هموار کننده مسیر زندگی ام بوده اند و همسرم بدلیل کمک در جمع آوری و بازخوانی مطالب، ویرایش نقشه ها و مطالب رساله و از همه مهمتر، ایجاد محیطی آرام برای انجام رساله و تحمل ناملایمات زندگی ناشی از طولانی شدن تحصیل، امتنان قلبی خود را ابراز می دارم.

همچنین از دکتر جان هسه **John hasse**، استاد برنامه ریزی شهری دانشگاه روان **Rowan** آمریکا که مرا به انتخاب موضوع تغییرات کاربری اراضی تشویق نمودند، تشکر می نمایم. از اساتید برجسته انستیتیوی بین المللی علوم زمین (**ITC**) و دانشگاه واگن اینگن هلند، دکتر پیتر وربورگ **Peter Verburge**، دکتر لوس بوئرboom **Luc boerboom** و دکتر جیان کوان چنگ **Jianquan cheng**، بدلیل ایجاد انگیزه لازم در جهت پرداختن به موضوع مدلسازی کاربری اراضی و در اختیار قرار دادن مدل کلو و همچنین راهنمایی

های ارزنده شان در طی انجام رساله کمال تشکر را دارم. از آقای مهندس بهمن فرهادی بانسوله و مهندس فرهنگ سرگردی، دانشجویان دکترای برنامه ریزی شهری و منطقه ای انستیتوی ITC هلند، بدلیل کمک در جهت دریافت مدل از انستیتوی مزبور نیز تشکر می نمایم. از جناب آقای دکتر رسولی، مدیریت محترم گروه سیستم های اطلاعات جغرافیایی، دکتر محمد ظاهری و دکتر شهرام روستایی، اساتید بزرگوار گروه جغرافیای طبیعی و مهندس رستم زاده، دانشجوی دکترای جغرافیای طبیعی دانشگاه تبریز بدلیل همفکری در زمینه عوامل طبیعی موثر بر الگوی کاربری اراضی تبریز و در اختیار قرار دادن نقشه های عوامل طبیعی نیز تشکر می نمایم.

از کارکنان محترم دانشکده خصوصاً جناب آقای باغبان، پورقربان، سرکار خانم کیهان و دوستان بسیار عزیزم، جناب آقای جاوید عبادی، عباسعلی زارعین اصفهانی، اکبر اصغری زمانی، سعید ملکی، حسن محمودزاده، اکبر رحیمی، محمد رضا کرمی، فرهاد الماسپور، حسن محمودزاده، بختیار فیضی زاده، علی آذر و حسن آهار نیز، بدلیل کمک در انجام مراحل مختلف رساله، قدردانی می نمایم.

از اساتید محترم گروه آمار و گروه زراعت و باغبانی دانشگاه تبریز، جناب آقای دکتر بیورانی، دکتر جباری، جناب آقای مهندس مطلبی و مهندس نهرلی بدلیل کمک در انجام تحلیل آماری رساله و نهایتاً از جناب آقای مهندس آبدار و مهندس پاک نهاد، از مرکز فن آوری و اطلاعات شهرداری تبریز، بدلیل در اختیار قرار دادن نقشه کاربری اراضی شهر تبریز و از آقای نادر اصلانی بدلیل کمک در جمع آوری برخی از منابع تحقیق قدردانی می نمایم.

فهرست مطالب

عنوان.....	صفحه.....
فهرست مطالب.....	أ.....
فهرست جداول.....	خ.....
فهرست اشکال.....	د.....
پیشگفتار.....	ز.....
تقدیر و تشکر.....	س.....
چکیده.....	ص.....
فصل اول- کلیات.....	۱.....
۱-۱- مقدمه.....	۲.....
۱-۲- تعریف و تحدید موضوع (موضوعی، زمانی و مکانی).....	۳.....
۱-۳- بیان مسئله پژوهش و طرح سئوالهای اساسی.....	۵.....
۱-۴- اهمیت موضوع و ضرورت تحقیق.....	۶.....
۱-۵- اهداف تحقیق.....	۸.....
۱-۶- فرضیه های تحقیق.....	۹.....
۱-۷- متغیرهای پژوهش.....	۱۰.....
۱-۸- تعاریف و مفاهیم.....	۱۰.....
۱-۸-۱- مدلسازی.....	۱۰.....
۱-۸-۲- کاربری اراضی.....	۱۲.....
۱-۸-۳- مدلسازی در کاربری اراضی.....	۱۴.....
۱-۸-۴- پراکنش شهری.....	۱۵.....

- ۱۶.....سیستم اطلاعات جغرافیایی.....۱-۸-۵
- ۱۸.....حواشی شهری.....۱-۸-۶
- ۱۹.....ازدحام شهری.....۱-۸-۷
- ۲۴.....نتیجه گیری.....۱-۹
- ۲۵.....فصل دوم- پیشینه و پایه های نظری تحقیق.....
- ۲۶.....مقدمه.....۲-۱
- ۲۶.....سابقه تاریخی مطالعات مربوط به موضوع(پیشینه تحقیق).....۲-۲
- ۲۸.....کتاب.....۲-۲-۱
- ۳۱.....مقالات و طرح های پژوهشی.....۲-۲-۲
- ۴۰.....ویژگیهای حواشی شهری.....۲-۳
- ۴۳.....مشکلات موجود در حواشی شهرهای ایران.....۲-۴
- ۴۵.....نیروهای موثر در شکل گیری و تکوین حواشی شهری در ایران.....۲-۵
- ۴۷.....مدلهای بکار رفته در رساله.....۲-۶
- ۴۷.....مدل DPSIR.....۲-۶-۱
- ۴۹.....مدل رگرسیون لجستیک.....۲-۶-۲
- ۵۱.....مدل کلو-اس.....۲-۶-۳
- ۵۲.....ساختار مدل کلو-اس.....۲-۶-۳-۱
- ۵۲.....چارچوب مدل کلو-اس.....۲-۶-۳-۲
- ۵۳.....ویژگیهای کلو-اس.....۲-۶-۳-۳
- ۵۴.....ضرورت تلفیق مدل کلو-اس با مدل DPSIR.....۲-۷
- ۵۵.....نتیجه گیری.....۲-۸

فصل سوم- شناخت ویژگی های انسانی و طبیعی شهر تبریز.....	۵۶
۳-۱- مقدمه.....	۵۷
۳-۲- مطالعه موردی شهر تبریز.....	۵۷
۳-۲-۱- ویژگی های طبیعی.....	۵۷
۳-۲-۱-۱- موقع و وسعت.....	۵۷
۳-۲-۱-۲- توپوگرافی.....	۵۸
۳-۲-۱-۳- زمین شناسی.....	۶۳
۳-۲-۱-۴- خصوصیات آب و هوایی.....	۶۷
۳-۲-۱-۵- مخاطرات طبیعی منطقه.....	۷۱
۳-۲-۲- ویژگیهای جمعیتی.....	۷۴
۳-۲-۳- ویژگیهای کالبدی.....	۷۶
۳-۲-۳-۱- بررسی بافت کالبدی شهر تبریز.....	۷۶
۳-۲-۳-۲- بررسی نحوه توزیع کاربری های عمده در شهر تبریز.....	۸۱
۳-۲-۳-۳- ازدحام شهری در حواشی شهر تبریز.....	۸۷
۳-۳- نتیجه گیری.....	۹۵
فصل چهارم- مواد و روشهای تحقیق.....	۹۷
۴-۱- مقدمه.....	۹۸
۴-۲- نوع و روشهای تحقیق.....	۹۹
۴-۳- جامعه آماری تحقیق و شیوه نمونه گیری.....	۱۰۲
۴-۴- شیوه های گردآوری داده ها و ابزار مورد استفاده در تحقیق.....	۱۰۲
۴-۵- اعتبار یا روایی ابزار پژوهش و قابلیت اعتماد یا پایایی نتایج تحقیق.....	۱۰۴

- ۴-۶- شيوه های تحليل آماری..... ۱۰۵
- ۴-۷- مراحل تحقيق و زمان بندی آن..... ۱۰۶
- ۴-۸- فلوچارت تحقيق..... ۱۰۹
- ۴-۹- مشکلات تحقيق..... ۱۱۰
- ۴-۱۰- شبیه سازی الگوهای آتی کاربری اراضی در حواشی شهری تبریز..... ۱۱۱
- ۴-۱۱- تحليل رگرسیون لجستیک با استفاده از نرم افزار SPSS..... ۱۱۶
- ۴-۱۲- نتیجه گیری..... ۱۱۸
- فصل پنجم- تجزیه و تحلیل داده ها..... ۱۱۹
- ۵-۱- مقدمه..... ۱۲۰
- ۵-۲- تجزیه و تحلیل عوامل موثر در توسعه حواشی شهری تبریز با استفاده از مدل DPSIR..... ۱۲۰
- ۵-۲-۱- مدل DPSIR اراضی زراعی..... ۱۲۱
- ۵-۲-۲- مدل DPSIR اراضی عمومی..... ۱۲۶
- ۵-۲-۳- مدل DPSIR اراضی مسکونی..... ۱۲۸
- ۵-۲-۴- مدل DPSIR اراضی صنعتی..... ۱۳۱
- ۵-۳- نمایش عوامل موثر در تغییرات کاربری اراضی در حواشی شهر تبریز در مدل کلو..... ۱۳۶
- ۵-۴- مدل مورد استفاده در مطالعه موردی..... ۱۳۹
- ۵-۴-۱- چارچوب عمومی مدل..... ۱۳۹
- ۵-۴-۲- تنظیمات پارامترها..... ۱۳۹
- ۵-۴-۳- مناطق دارای محدودیت..... ۱۳۵
- ۵-۴-۴- مدل تقاضا..... ۱۴۳
- ۵-۴-۵- تحلیل آماری..... ۱۴۳

۱۴۳	۵-۵- نتیجه گیری
۱۴۵	فصل ششم- بحث، نتیجه گیری و پیشنهادات
۱۴۶	۶-۱- مقدمه
۱۴۶	۶-۲- بحث و بررسی
۱۴۶	۶-۲-۱- واقعیت و مدل
۱۴۷	۶-۲-۲- مدل DPSIR
۱۴۸	۶-۲-۳- مدل کلو- اس
۱۴۸	۶-۲-۴- سناریوهای شبیه سازی و تفاسیر آنها
۱۴۹	۶-۲-۴-۱- نتایج بدست آمده با رویکرد مناطق دارای محدودیت تبدیل
۱۴۹	۶-۲-۴-۱-۱- سناریوی تغییرات آهسته
۱۵۶	۶-۲-۴-۱-۲- نقشه های احتمال تولید شده از نتایج رگرسیون لجستیک
۱۶۱	۶-۲-۴-۱-۳- سناریوی تغییرات زیاد
۱۶۳	۶-۲-۴-۲- نتایج بدست آمده با رویکرد مناطق دارای محدودیت تبدیل
۱۶۶	۶-۳- تحلیل استنباطی (آزمون فرضیه ها)
۱۶۶	۶-۳-۱- آزمون فرضیه اول
۱۷۴	۶-۳-۲- آزمون فرضیه دوم
۱۷۷	۶-۳-۳- آزمون فرضیه سوم
۱۸۲	۶-۳-۴- آزمون فرضیه چهارم
۱۸۶	۶-۳-۵- آزمون فرضیه پنجم
۱۸۹	۶-۴- خلاصه
۱۹۳	۶-۵- نتایج تحقیق

- ۶-۶-۶- ارائه پیشنهادات..... ۱۹۵
- ۶-۶-۶-۱- مطالعات آتی..... ۱۹۵
- ۶-۶-۶-۲- پیشنهادات اجرایی..... ۱۹۵
- ۶-۷- نتیجه گیری..... ۱۹۷
- فهرشت منابع مورد استفاده..... ۱۹۸
- ۱- منابع فارسی..... ۱۹۸
- ۲- منابع خارجی..... ۲۰۵
- ۳- منابع اینترنتی..... ۲۱۱

فهرست جداول

عنوان.....	صفحه.....
۳-۱- آمار شاخص های دمای ماهانه ایستگاه تبریز برحسب درجه سانتیگراد.....	۶۹
۳-۲- روند جمعیت پذیری شهر تبریز طی سالهای ۱۳۸۵-۱۳۱۹.....	۷۵
۳-۳- دوره های شکل گیری شهر تبریز.....	۷۹
۴-۱- مراحل زمانی انجام رساله.....	۱۰۷
۴-۲- داده های مورد نیاز برای استفاده در مدل کلو-اس.....	۱۱۲
۴-۳- پارامترهای اصلی تحقیق.....	۱۱۶
۴-۴- انواع کاربری اراضی مورد استفاده در مدل مورد مطالعه.....	۱۱۷
۵-۱- برخی از ویژگیهای شهرکهای صنعتی ایران.....	۱۳۴
۵-۲- عوامل موثر در تغییرات کاربری اراضی محدوده مورد مطالعه.....	۱۳۷
۵-۳- ماتریس تبدیل کاربری اراضی.....	۱۴۱
۶-۱- سطوح کاربریهای ۴گانه در سناریوی اول (ارقام به هکتار).....	۱۵۱
۶-۲- سطوح کاربریهای ۴گانه در سناریوی دوم (ارقام به هکتار).....	۱۶۱
۶-۳- نتایج رگرسیون لجستیک.....	۱۶۷
۶-۴- عوامل موثر در تغییرات کاربریهای زراعی در حواشی شهر تبریز.....	۱۶۸
۶-۵- عوامل موثر در تغییرات کاربریهای عمومی در حواشی شهر تبریز.....	۱۶۹
۶-۶- عوامل موثر در تغییرات کاربریهای مسکونی در حواشی شهر تبریز.....	۱۷۱
۶-۷- عوامل موثر در تغییرات کاربریهای صنعتی در حواشی شهر تبریز.....	۱۷۳
۶-۸- دامنه نوسان ارزش رسمی یا منطقه ای زمین در شهر تبریز.....	۱۷۸
۶-۹- توزیع فضایی ارزش روز اراضی در محدوده مناطق طرح جامع تبریز.....	۱۷۹

فهرست اشکال

عنوان.....	صفحه.....
۱-۱- نقشه موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه.....	۴
۱-۲- نمودار فرایند برنامه ریزی کاربری اراضی.....	۱۳
۲-۱- نمودار چارچوب مدل DPSIR.....	۴۸
۲-۲- نمودار چارچوب مدل کلو- اس.....	۵۳
۲-۳- نمودار تلفیق مدل کلو- اس با DPSIR.....	۵۴
۳-۱- نمودار درصد مساحت طبقات ارتفاعی محدوده مورد مطالعه.....	۵۹
۳-۲- نقشه عامل ارتفاع زمین.....	۶۰
۳-۳- نمودار درصد مساحت طبقات شیب.....	۶۱
۳-۴- نمودار درصد مساحت جهات شیب.....	۶۲
۳-۵- موقعیت گسل تبریز و محدوده شهر.....	۶۴
۳-۶- نقشه عامل جنس زمین.....	۶۶
۳-۷- تصویری از رانش زمین در منطقه نگین پارک.....	۷۳
۳-۸- نقشه کاربری اراضی شهر تبریز.....	۸۴
۳-۹- نقشه تراکم جمعیتی شهر تبریز در سال ۱۳۸۶.....	۸۹
۳-۱۰- تصویر نمونه ای از واحدهای مسکونی واقع در حریم دکل های فشار قوی.....	۹۰
۳-۱۱- تصویر نمونه ای از معابر پلکانی موجود در حواشی شهری (محلہ سیلاب).....	۹۱
۳-۱۲- تصویر یکی از واحدهای مسکونی فاقد تاسیسات زیربنایی در حواشی شهری (محلہ حیدرآباد).....	۹۱
۳-۱۳- تصویری از ازدحام اشتراک گاز خانگی.....	۹۲
۳-۱۴- تصویری از شرایط نامناسب بهداشتی در مناطق حواشی شهری (محلہ حیدرآباد).....	۹۲

- ۱۵-۳- تصویری از واحدهای مسکونی با سطح اشغال ۱۰۰ درصد..... ۹۳
- ۱-۴- نمودار متدولوژی تحقیق..... ۱۰۱
- ۲-۴- نمودار فلوچارت تحقیق..... ۱۰۹
- ۱-۵- نمودار مدل **DPSIR** کاربریهای زراعی..... ۱۲۲
- ۲-۵- تصویری از کاهش اراضی زراعی غرب تبریز..... ۱۲۲
- ۳-۵- تصویری از کاهش اراضی زراعی جنوب تبریز..... ۱۲۳
- ۴-۵- تصویری از کاهش اراضی زراعی شرق تبریز..... ۱۲۵
- ۵-۵- نمودار مدل **DPSIR** کاربریهای عمومی..... ۱۲۷
- ۶-۵- نمودار مدل **DPSIR** کاربریهای مسکونی..... ۱۲۹
- ۷-۵- نمودار مدل **DPSIR** کاربریهای صنعتی..... ۱۳۳
- ۸-۵- نقشه عامل فاصله از واحدهای صنعتی موجود..... ۱۳۸
- ۹-۵- نمودار چارچوب عمومی مدل کلو-اس..... ۱۳۹
- ۱۰-۵- تصویر مدل کلو-اس..... ۱۴۰
- ۱۱-۵- نقشه مناطق دارای محدودیت تبدیل به سایر کاربریها..... ۱۴۲
- ۱-۶- نقشه الگوی کاربری اراضی سال ۱۴۰۰ محدوده مورد مطالعه (سناریوی اول)..... ۱۵۰
- ۲-۶- مقایسه نقشه های کاربریهای زراعی سال ۱۳۸۶ با ۱۴۰۰ "..... ۱۵۲
- ۳-۶- مقایسه نقشه های کاربریهای عمومی سال ۱۳۸۶ با ۱۴۰۰ "..... ۱۵۳
- ۴-۶- مقایسه نقشه های کاربریهای مسکونی سال ۱۳۸۶ با ۱۴۰۰ "..... ۱۵۴
- ۵-۶- مقایسه نقشه های کاربریهای صنعتی سال ۱۳۸۶ با ۱۴۰۰ "..... ۱۵۵
- ۶-۶- نقشه احتمال وقوع کاربریهای زراعی تا سال ۱۴۰۰ "..... ۱۵۷
- ۷-۶- نقشه احتمال وقوع کاربریهای زراعی تا سال ۱۴۰۰ "..... ۱۵۸

- ۸-۶- نقشه احتمال وقوع کاربریهای زراعی تا سال ۱۴۰۰ " ۱۵۹
- ۹-۶- نقشه احتمال وقوع کاربریهای زراعی تا سال ۱۴۰۰ " ۱۶۰
- ۱۰-۶- نقشه الگوی کاربری اراضی سال ۱۴۰۰ محدوده مورد مطالعه (سناریوی دوم) ۱۶۲
- ۱۱-۶- الگوی کاربری اراضی سال ۱۴۰۰، سناریوی اول (مدل بدون محدودیت) ۱۶۴
- ۱۲-۶- الگوی کاربری اراضی سال ۱۴۰۰، سناریوی دوم (مدل بدون محدودیت) ۱۶۵
- ۱۳-۶- منحنی ROC تحلیل رگرسیون لجستیک کاربریهای زراعی ۱۶۹
- ۱۴-۶- منحنی ROC تحلیل رگرسیون لجستیک کاربریهای عمومی ۱۷۰
- ۱۵-۶- منحنی ROC تحلیل رگرسیون لجستیک کاربریهای مسکونی ۱۷۲
- ۱۶-۶- منحنی ROC تحلیل رگرسیون لجستیک کاربریهای صنعتی ۱۷۴
- ۱۷-۶: نمودار سطوح کاربری اراضی در سال ۱۳۸۶ و ۱۴۰۰ (سناریوهای اول و دوم) ۱۷۵
- ۱۸-۶- نقشه عامل فاصله از مرکز شهر ۱۷۶
- ۱۹-۶- نقشه عامل قیمت زمین ۱۸۱
- ۲۰-۶- نقشه عامل فاصله از راههای اصلی ۱۸۳
- ۲۱-۶- نقشه عامل فاصله از راههای فرعی ۱۸۴
- ۲۲-۶- نقشه عامل فاصله از راه آهن ۱۸۵
- ۲۳-۶- نقشه عامل بورس: بازی زمین ۱۸۸

روند افزایشی جمعیت و سطوح شهری، از عمده ترین ویژگیهای شهرنشینی در سده حاضر می باشد. مقایسه جمعیت شهرها و سطوح گسترش آنها با دوره های زمانی مختلف، بیانگر این مدعا است. بدیهی است که توزیع کاربریها در این فرایند بویژه در کشورهای در حال رشد از نظم منطقی تبعیت نموده و شاهد عدم تعادل در کاربریها هستیم. نیاز به فضاهاى جدید برای استقرار کاربریها در شهرها بقدری زیاد می باشد که علاوه بر افزایش تراکم ساختمانی بویژه کاربریهای شهری، ادغام اراضی واقع در محدوده بلافصل شهری نیز مورد توجه قرار می گیرد. بنابراین توسعه کالبدی شهرها، تبدیل کاربریهای بکر اولیه (زراعی) به کاربریهای شهری و صنعتی را در پی داشته است.

در ایران، تحقیقات مختلفی برای تبیین نتایج این قبیل تغییرات کاربری در قالب رساله ها، پایان نامه ها و طرحهای پژوهشی صورت گرفته است، لیکن بندرت به تحلیل دلایل چنین رشدی و پیش بینی الگوی آتی کاربری اراضی پرداخته شده است. در مطالعه حاضر، موضوع تبدیل کاربریهای ۴گانه زراعی، عمومی، مسکونی و صنعتی در حواشی شهری تبریز مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و با استفاده از داده های تاریخی به پیش بینی الگوهای آتی حواشی شهری پرداخته شده است. ناگفته پیداست که پیش بینی وقوع الگوی خاصی از توزیع کاربریها در آینده نزدیک، نیازمند تحلیل عوامل موثر در شکل گیری این الگوها می باشد، لذا با استفاده از مدل کیفی DPSIR و مدل کمی CLUE-S نسبت به انجام این امر اقدام می نمایم. کاربریهای ۴گانه فوق الذکر بعنوان متغیرهای وابسته و عواملی همچون جنس، شیب و ارتفاع زمین، قیمت و بورس بازی زمین، تراکم جمعیت، فاصله از دانشگاهها، مراکز صنعتی، مرکز شهر، راههای اصلی، فرعی و راه آهن بعنوان متغیرهای مستقل تحقیق مدنظر قرار گرفته و با استفاده از مدل رگرسیون لجستیک به تحلیل روابط بین این متغیرها پرداخته می شود.

فصول مختلف رساله به نحوی تنظیم شده است که پاسخگوی سئوالات احتمالی محققین و دانشجویان رشته های جغرافیا و برنامه ریزی شهری و سایر رشته های مرتبط در خصوص فرایند تبدیل کاربریها باشد. همچنین، با توجه به طرح گام به گام روش تحقیق و شیوه استفاده از مدل کلو-اس، برای آندسته از محققینی که علاقمند به استفاده از این مدل در تحقیقات خود هستند، نیز می تواند مرجع مناسبی تلقی گردد.

نام خانوادگی دانشجو: بابائی اقدم		نام: فریدون	
عنوان پایان نامه: تحلیل الگوهای فضائی حواشی شهری (مطالعه موردی شهر تبریز)			
استاد راهنما: جناب آقای دکتر حسین زاده دلیر		استاد مشاور: سرکار خانم دکتر عزیز پور	
جناب آقای دکتر صدر موسوی			
درجه تحصیلی: دکتری		رشته: جغرافیا و برنامه ریزی شهری	
محل تحصیل (دانشگاه): دانشگاه تبریز		دانشکده: علوم انسانی و اجتماعی	
تاریخ فارغ التحصیلی: شهریور ۱۳۸۶		صفحه: ۲۱۲	
کلید واژه ها(واژه هایی که بیانگر موضوع رساله هستند): حواشی شهری، شهر تبریز، تغییرات کاربری اراضی، توسعه فیزیکی، مدل DPSIR و مدل Clue-S			
چکیده:			
<p>حاشیه شهر، در کشورهای جهان سومی نظیر ایران، پیشانی فرایند چنگ اندازی شهر به زمین های اطراف می باشد. تغییرات سریع کاربری اراضی در این سیستم گذار و نیمه شهری، اغلب محققان امور شهری را دچار سردرگمی می نماید. حاشیه شهر، منطقه ای در حال گذار و نیمه شهری است که کاربری های ضد و نقیضی در مجاورت هم مکانیابی شده اند. متأسفانه، در جهت انطباق با چنین توسعه سریع منطقه گذار، بسیاری از مسائل شهری نظیر عدم تعادل کاربریها، کمبود خدمات و تاسیسات زیربنایی، ساخت و سازهای غیر مجاز و مسائل زیست محیطی نیز پدید می آید. لذا از این نظر حاشیه شهر را می توان مناطق مسئله دار نامید. هدف از این مطالعه، درک عوامل موثر در روند توسعه مناطق حاشیه شهری</p>			

تبریز می باشد. در این رساله، منظور از حواشی شهری بخشهایی از شهر تبریز می باشند که در حد فاضل بین محدوده سال ۱۳۴۸ و ۱۳۸۶ قرار گرفته اند. بدین ترتیب بعد کالبدی مفاهیم توسعه شهری و تبدیل کاربریها، مدنظر این رساله می باشد. این محدوده با استفاده از طرح جامع اول شهر و آخرین تصویر ماهواره ای شهر تبریز و نقشه کاربری اراضی طرح تفصیلی تبریز ترسیم گردیده است. روش تحقیق در این مقاله روش ترکیبی متکی بر روشهای تاریخی، توصیفی، همبستگی، علی- تطبیقی می باشد، لذا از هر دو متدولوژی اسنادی و میدانی استفاده شده است. عوامل موثر بر توسعه هر کدام از کاربری های اراضی موجود در حواشی شهر تبریز براساس ادبیات موضوعی، مشاهدات و مطالعات میدانی و نیز مصاحبه با مقامات و برنامه ریزان محلی، با استفاده از مدل DPSIR مورد شناسایی قرار گرفته و با استفاده از مدل کمی کلو- اس به پیش بینی الگوهای آتی کاربری اراضی در قالب ۲ سناریوی تغییرات آهسته و زیاد پرداخته شده است.

فصل اول - کلیات:

«اگر کار را شروع کنید ذهن شما گرم می شود و اگر ادامه دهید به انجام می رسد».

گفته

۱-۱- مقدمه

شهرنشینی در حواشی شهرها، چالش های جدیدی را در تئوری های توسعه بوجود آورده است. تلاشها و متدهای فراوانی در راستای درک فرایندهای توسعه حواشی شهری صورت گرفته است. لیکن، به نظر می رسد، بسیاری از آنها در سطح توصیفی هستند، تا آینده نگر. بسیاری از نتایج حاصله از این چالش ها، منطبق بر درک و فهم ما از مقوله کاربری اراضی می باشند. با توجه به ویژگی پیچیدگی و پویایی حاشیه شهر، مدلسازی ابزار منحصر بفردی در درک کامل تغییرات کاربری اراضی می باشد. هرچند، برخی از این مدلها، ایده آلی و مصنوعی به نظر می رسند، لیکن می توانند روش پیشنهادی مناسبی را به منظور کشف الگوها و برنامه های مورد نیاز فراهم آورند (Batty, 1997: 57). اخیراً مدلی که «کلو-اس»^۱ (تبدیل کاربری اراضی و اثرات آن در پهنه کم وسعت) نام گرفته، در جهت کشف دینامیک های فضایی کاربری زمین در سطح وسیعی بکار رفته است (Verburg 2000; Kok and Winogard, 2001; De Koning, 1999: 126) و برای شبیه سازی تغییرات کاربری اراضی در آینده بکار رفته است. وبستر^۲ (2003)، توسعه مناطق حاشیه شهری را بعنوان فرایند «حومه نشینی» تلقی می نماید. وی اشاره به فرایندی دارد که مناطق روستایی واقع شده در حومه شهرها، بتدریج بلحاظ ابعاد مختلف شخصیتی، فیزیکی و اجتماعی - اقتصادی، سیمای شهری بخود می گیرند.

1- CLUE (Conversion of Land Use and its Effects) in small extent

2- Webster